
Pratarmė

Visuomenės diskusijos apie religinę įvairovę ir jos iššūkius šiuolaikinei Lietuvos visuomenei prasidėjo XX a. devintame dešimtmetyje, kai susiformavo sąlygos praktikuoti religijos laisvę. Tuo metu valstybė pasuko demokratizacijos keliu kartu su kitomis pokomunistinio bloko valstybėmis. Galime prisiminti to meto diskusijas viešojoje erdvėje dėl Tikėjimo žodžio, Krišnos sąmonės ar Suvienijimo bažnyčios, dažnai vadinamos munistais, bendruomenių keliamos žalos žmogui. Apie 2000 m. Lietuvos viešojoje erdvėje diskusijos dėl vadinamųjų „netradicinių“ religinių bendruomenių veiklos ir keliamos grėsmės vėl suintensyvėjo, tačiau ilgainiui aprimo. Prasidėjus deryboms dėl stojimo į Europos Sąjungą diskusijos religinės įvairovės klausimais atsidūrė naujame – žmogaus teisių – kontekste. Susiformavo ir naujos diskusijų temos – apie religinę toleranciją ir religinę diskriminaciją. Aptardami šias temas, Lietuvos mokslininkai atkreipė dėmesį į religinių mažumų bendruomenių gyvenimą visuomenėje, kur vyraujanti religinė bendruomenė – Romos katalikų bažnyčia. 2011 m. „Ashgate“ (Jungtinė Karalystė) leidykla išleido Mildos Ališauskienės ir Ingo W. Schröderio redaguotą knygą apie religinę įvairovę posovietinėje visuomenėje (*Religious Diversity in Post-Soviet Society*). Leidinio išvadose teigiama, kad Lietuvoje katalikybė tampa diskurso apie religiją ir moralę, sekuliarizmą ir įvairovę pagrindu. Kiek ir kaip šiame diskurse įmanoma religinės įvairovės problemos analizė? Atsakymo į šį ir kitus mokslinius klausimus mokslininkai vis dar ieško.

2013–2014 m. mokslininkų grupė, vadovaujama Mildos Ališauskienės, vykdė Lietuvos mokslo tarybos finansuojamą projektą „Religinės įvairovės pažinimas Lietuvoje: alternatyvaus religingumo formos“ (RIPARA) (sut. Nr. MIP 097/2013).. Projektas finansuotas pagal mokslininkų grupių kultūrinės plėtros projektų kvietimą. Šio projekto tikslas – religinės įvairovės mokslinis ir meninis pažinimas bei sklaida, skatinant Lietuvos visuomenėje alternatyvių religinių grupių socialinės atskirties mažinimą ir religinės tolerancijos plėtrą. Projekto dalyviai – mokslininkai ir menininkai, atliekantys religinės įvairovės tyrimus remdamiesi istorine, sociologine, antropologine perspektyvomis ir pasitelkdami vizualinės sociologijos priėgą. Šis žurnalo „Kultūra ir visuomenė“ numeris skirtas projekte atliktų mokslinių tyrimų rezultatams pristatyti.

Pirmieji žurnalo straipsniai skirti teorinėms mokslinėms diskusijoms apie religinę įvairovę, alternatyvių religingumą ir jo raišką šiuolaikinėje visuomenėje. Ingo W. Schröderis aptaria šiuolaikinės antropologijos lauke vykstančias diskusijas apie religinės įvairovės reiškinį, jo raišką ir kontroversijas. Autorius teigia, kad religinės įvairovės raiškos ir visuomenės percepcijos analizei itin

svarbus galios santykių ir valstybės politinės santvarkos tam tikroje visuomenėje vaidmuo.

Rasa Pranskevičiūtė nagrinėja šiuolaikinių dvasingumo paieškų socio-kultūrinių alternatyvų formavimąsi pokomunistiniame kontekste. Autorės nuomone, po išskirtinio religinio gyvenimo suaktyvėjimo ir vadinamųjų „tradicinių“ religijų iškilimo pokomunistinėse visuomenėse XX a. devintame dešimtmetyje, vėliau vykę religiniai procesai atliepė Vakarų visuomenėse jau vykusius religinius procesus.

Toliau žurnale pateikiamos mokslinės diskusijos dėl religinės įvairovės keliamų iššūkių persikelia į Lietuvos kontekstą. Aušra Pažėraitė analizuoja katalikiškosios daugumos reiškinį šiuolaikinėje Lietuvoje. Autorė teigia, kad priklausymą katalikiškai daugumai Lietuvoje lemia pragmatizmas, t. y. siekis ne egzistencinių problemų sprendimų, o simbolinio kapitalo ir jo teikiamų privilegijų. Milda Ališauskienė ir Gintarė Markauskaitė, remdamosi empirinio tyrimo duomenimis, analizuoja, kaip Lietuvos internetinės žiniasklaidos portalai reprezentuoja religinę įvairovę. Autorių teigimu, religinė įvairovė, ypač „netradicinės“ religinės bendruomenės, interneto portaluose reprezentuojamos neigiamai. Tokie duomenys leidžia teigti, kad analizuotos žiniasklaidos priemonės dalyvauja religinės hegemonijos konstravimo ir palaikymo procese. Eglė Aleknaitė aptaria šiuolaikinio religingumo reiškinį – neošamanizmą ir jo santykį su šiuolaikinėmis medijomis. Autorė atskleidžia, kad ir kaip neošamanizmo praktikose svarbūs kino filmai, kurie tampa alternatyva rašytiniams šaltiniams, juos pasitelkę neošamanizmą praktikuojantys individai susipažįsta su šio reiškinio istorija, praktikomis, tapatinasi su jomis.

Žurnale publikuojami ir jaunųjų sociologų darbai. Straipsnyje „Socialinių nevyriausybinų organizacijų, generuojančių pajamas, atsiradimo kontekstas ir vaidmuo Lietuvos gerovės valstybėje“ Živilė Kėrytė analizuoja socialinių NVO, generuojančių pajamas, atsiradimo kontekstą ir veikimo sąlygas Lietuvoje. Marius Kalanta gilinasi į Lietuvos darbo santykių institucijas: darbuotojų samdymo, atleidimo ir darbo sąlygų formalų reglamentavimą, atleidimą ir darbo sąlygų neformalias institucijas, darbuotojų darbo užmokesčio nustatymą, darbuotojų kolektyvinį atstovavimą ir darbo rinkos politikos priemones. Darjos Lyzenko straipsnis „Nemonogamijos socialinė reprezentacija *lytas.lt* internetino komentaruose“ skirtas nemonogamijos Lietuvos viešajame diskurse analizei.

*Milda Ališauskienė,
specialioji redaktorė*